

De partir-se un pinyó a partir peres

L'inici d'una història d'amor, la vida en comú, els fills, el futur. Però com s'ha de fer perquè això surti bé? Per què la gent se separa? Alguns científics s'ho demanen i miren de respondre-hi.

La unió entre dona i home evoluciona. Els nous matrimonis s'assemblen molt a les experiències de cohabitació o a les parelles de fet.

L'estrena de *Cuatro bodas y un funeral*, la darrera pel·lícula de Mike Newell, protagonitzada per Andie McDowell i Hugh Grant, ha provocat una onada de casaments espectacular a la Gran Bretanya. Tot i que la parella protagonista decideix, al final, de no casar-se "com fa tothom", també es veu ben clar que "seran feliços i menjaran anissos". Així, doncs, si una pel·lícula és capaç de comunicar l'engrescament de casar-se o d'iniciar una vida en comú, és clar que homes i dones continuen tenint-ne ganes. La imatge del casament tanca moltes pel·lícules i moltes històries d'amor. Però què passa després? Quant duren flors i violes? Quan comencen les rutines, els descensos?

Als Estats Units, país de casaments i divorcis ràpids, partir peres és una de les experiències per les quals passa un important percentatge de la població. És per això que des de fa una vintena d'anys el matrimoni és objecte d'estudi detallat des de la psicologia i la sociologia. Dos dels investigadors que més han tractat d'aquests temes són el professor John Gottman de la Universitat, de l'Estat de Washington, a Seattle, i Clifford Notarius, de la Universitat Catòlica d'Amèrica, a Washington DC. Gottman i Notarius han posat el matrimoni sota el microscopi i, al cap dels anys, han arribat a resultats sorprenents, sobretot perquè fan a miques les idees clàssiques sobre les parelles que funcionen i les que no.

Així, els matrimonis protagonistes d'escenes domèstiques típiques com llançar-se els plats pel cap no tenen pas més risc d'arribar al divorci que les que no ho fan. No pas més que les parelles tranquil·les, calmades, que eviten permanentment els conflictes i les situacions d'enfrontament. La freqüència de les relacions sexuals no té res a veure amb la salut d'un matrimoni. Les divergències que neixen a l'inici de la convivència no s'assuaugen amb el pas de temps, més aviat s'agreugen. Les grans passions dels primers anys no són cap garantia d'un llarg futur en comú. Ni tampoc la similitud de caràcter ni d'opinions. La infidelitat, finalment, no duu sempre al trencament definitiu.

Per saber si un matrimoni durarà o no aquests dos investigadors nord-americans es

fixen sobretot en la manera com porten els conflictes i les diferències. En un matrimoni que no funciona, els esposos són incapaços de discutir d'un dels seus problemes sense que la discussió es desencamini. Segons Notari, els cònjuges infeliços parteixen d'una seqüència d'actituds negatives de les quals són incapaços de sortir. Comencen a barallar-se per qualsevol rucada, sobre uns mitjons, per exemple, i acaben insultant-se. En les parelles felices les discussions són sempre més curtes, més centrades. El professor Notari

ARXIU

Una núvia deixa el nuvi plantat i se'n va corrents enmig de la cerimònia. L'esquetx de La Cubana va ser pres inicialment per un fet real.

posa l'exemple d'una parella que va curta de diners. "Gastes massa diners en roba". "No és veritat, és la teva passió per l'escultura el que ens fa anar de dret als números vermells". La baralla està encetada. Segons Notari, la continuació des d'aquest punt de partida pot ser una terrible baralla o bé la dissolució de la discussió perquè un dels dos individus es queda en silenci, no contesta. Cap de les dues opcions no és bona. Notari proposa d'utilitzar el que anomena "mecanisme de reparació". Un bon mecanisme de reparació seria que un dels dos digués: "És igual, el que hem de fer és repassar el pressupost i trobar-hi una solució".

Dins el que els dos investigadors anomenen l'espiral que condueix al trencament, al divorci, hi ha quatre comportaments que assenyalen com a especialment nefastos. Aquests quatre comportaments, que Gottman ha batejat amb el nom bíblic dels quatre genets de l'Apocalipsi, són la crítica extremada, el menyspreu, estar a la defensiva i tancar-se en un mateix. L'hostilitat que provoquen aquests quatre comportaments produeix una tensió tan forta que impedeix la intervenció de la raó i el retorn a la calma.

Les baralles, el camp de batalla de la vida en comú, poden evitar-se. Tant Gottman com Notari apunten determinades actituds o expressions que, tot i semblar poc importants, poden evitar la derivació d'una conversa en una baralla. Notari posa l'exemple d'una parella que ha quedat en un restaurant amb més gent i un dels dos fa tard. Si la parella funciona, el cònjuge de seguida excusarà el que fa tard. Si la parella va malament, el cònjuge que s'espera pensarà que l'altre sempre arriba a misses dites, una cosa que fa sempre i que fa quedar malament, etc. Segons Notari, en les parelles que no funcionen l'un acaba atribuint a l'altre la seva insatisfacció i mai no pensa en l'atzar o en esdeveniments exteriors.

Adrenalina i ritme cardíac. Segons les recerques realitzades per aquests dos investigadors nord-americans, un dels índexs fiables per a determinar la salut d'un matrimoni és la seva eficàcia relacional, és a dir, la confiança que els esposos tenen en les seves facultats de resoldre conflictes. Aquesta dada subjectiva es pot arribar a fer objectiva gràcies a un qüestionari tancat (respostes afirmatives o negatives) que formen part d'un test.

John Gottman utilitza una altra variable per definir la bona salut d'una parella: el seu passat i, sobretot, com recorden els primers encontres. El moment de la fiblada de Cupido. Aquest apartat, el passat, també és mesurat a través d'un test tancat que recull qüestions com ara: si es recorden els episodis amoro-

sos, els esdeveniments més importants des del casament, etc.

Però no solament els records, la part subjectiva, aporta dades a la ciència. Gottman ha utilitzat en els seus estudis els punts de contacte entre l'estat fisiològic i psicològic dels esposos. Segons ell mateix ha pogut observar, durant els experiments amb parelles, la sola presència del cònjuge a la mateixa habitació modifica la fisiologia i la psicologia de l'altre. Aquesta variació és molt més exagerada, si la parella passa un mal moment. Quan un parell tenen una forta discussió, el cor es posa a bategar de pressa, puja la tensió sanguínia, l'estómac es nua, les mans suen, les hormones de l'estrès s'alliberen dins l'organisme... Aquests canvis fisiològics tenen a veure amb el que hom diu, amb el que pensen l'un i l'altre. El que Gottman anomena la submersió fisiològica comença quan el ritme cardíac passa de les 80 pulsacions per minut en l'home i 90 en la dona. En un home, quan les pulsacions passen de 100, ja és incapaç d'escoltar la seva parella. En parelles poc avingudes, la submersió fisiològica és més important, comença abans i dura més. Els investigadors apunten que l'estat fisiològic durant una baralla es reproduceix, com si fos real, quan els dos cònjuges visualitzen un enregistrament en vídeo de la baralla. Si el matrimoni està ben avingut, la submersió fisiològica és semblant per a homes i dones. Però quan la parella no funciona, hi ha diferències entre sexes. La submersió fisiològica afecta abans els homes que no pas les dones. El ritme cardíac, la taxa d'adrenalina, el temps de recuperació de l'home és més gran que no el de la seva companya. Per això, segons Gottman, molts homes, a fi d'evitar enfrontaments, adopten l'actitud del mutisme total que els aïlla de la parella. Les dones, en canvi, són més crítiques que no els esposos i mostren més les seves emocions.

Per la seva banda, Clifford Notarius no par-teix tant de la fisiologia i de la psicologia com dels modes d'expressió. Per això les seves recerques es basen en l'enregistrament de converses entre marits i mullers. L'anàlisi dels enregistraments permetrà al científic de descobrir una vintena d'actituds diferents. La codificació del vídeo enregistrat es fa a partir de l'enfrontament entre imatge enregistrada i conducta. Per codificar una hora d'enregistrament es necessiten 24 hores.

Actualment, tant Gottman com Notarius continuen les seves investigacions en tot el ventall de la població casada: matrimonis joves, vells, conflictius, harmònics. La darrera línia de la investigació que duu a terme John Gottman, juntament amb Robert Levenson, consisteix a estudiar parelles que fa més de quaranta anys que viuen en comú per tal de

Casaments

	Principat	P. València	Balears	PPCC
1975	45.865	26.036	...	71.901
1986	29.425	19.522	3.807	52.754
1991	32.491	21.798	4.287	58.576
1992	32.107	21.557	4.317	57.981

Divorcis

	Principat	P. València	Balears	PPCC
1990	5.318	2.408	790	8.516
1991	6.202	2.995	886	10.083
1992	5.706	3.210	791	9.707
1993	6.597	3.323	869	10.789

Font: INE, ICE, IVE, I CGPJ

Casaments i divorcis als PPCC

Pau Miret, del Centre d'Estudis Demogràfics de la Universitat Autònoma de Barcelona i especialista en temes de nupcialitat, comenta que al nostre país els canvis més importants en la concepció del matrimoni entre la població van començar a tenir lloc durant la segona meitat dels 70, coincidint amb un creixement demogràfic important, l'inici de la crisi econòmica i la transició política.

Encara que amb una cronologia diferent, la crisi econòmica, l'arribada de la democràcia i les transformacions en la institució del matrimoni o de la parella en general van arribar amb retard, si ho comparem amb l'evolució que aquests tres fenòmens havien tingut als principals països de l'Europa occidental. Així, i si la tendència des dels anys 40 era que la gent es casés jove, a partir del 1975 l'edat mitjana del matrimoni, tant en homes com en dones, es retarda. Entre el 1975 i el 1980, la nupcialitat baixa d'una manera important: la gent que en aquest quinquenni té edat de casar-se retarda el moment del matrimoni, quan els pares d'aquesta generació s'havien casat molt joves.

La baixa de la nupcialitat va establir-se durant la dècada dels 80. I finalment, els 90 són encara una incògnita. De moment, els demògrafs diuen que no s'observa una recuperació remarcable. Tanmateix, per analitzar les dades d'aquesta dècada amb un mínim de fiabilitat encara falten uns quants anys.

Pel que fa a la consideració social del matrimoni, aquest continua essent la institució bàsica mitjançant la qual la reproducció biològica és codificada i socialitzada. El pes històric dels anomenats fills il·legítims fa que moltes parelles de fet acabin decidint-se pel matrimoni quan és hora de tenir fills, tot i que des del 1981, la Llei 11/1981 equipari totalment els fills nascuts dins i fora del matrimoni, no sols pel que fa a assistència i protecció, sinó també a drets successoris.

Tot i que els investigadors diferencien entre matrimoni tradicional i matrimoni modern, al nostre país, la gent continua casant-se per tal de fer públic un acte privat. Litúrgies a banda, l'estament jurídic dona una sanció legal a la unió que es considera indispensable. Però, així com el matrimoni tradicional definia l'estatus masculí i l'estatus femení i els rols corresponents, els nous matrimonis s'assemblen més a l'experiència de la cohabitació o a la parella de fet.

X. B.

Dalt, l'escena en què Glenn Ford bufeteja Rita Hayworth en la pel·lícula 'Gilda', després d'una discussió matrimonial. Baix, Woody Allen i Mia Farrow, parella cinematogràfica unida en la vida real durant molt de temps i que ha acabat als tribunals i a les portades de les revistes per les seves desavinences conjugals.

s'enfonsa, a Europa les investigacions van més lligades als canvis que el matrimoni com a institució ha tingut al llarg del temps. Així, i mentre els estudiosos americans utilitzen el vídeo i l'anàlisi fisiològica i psicològica per a cada parella en concret, els investigadors europeus analitzen el concepte de matrimoni dins la història, els canvis en els rols de l'home i de la dona dins la institució i també el paper del matrimoni en la reproducció del sistema social.

Aquesta darrera línia o orientació de les investigacions s'emmarca clarament en els estudis més recents sobre la família. El matrimoni clàssic, el d'abans, era la institució bàsica i única on tenia lloc la reproducció de l'espècie. El marc de sanció legal i religiosa

descobrir quin és el denominador comú d'uns matrimonis que desafien el pas dels anys.

La Institució. Però, si als EUA les investigacions tenen per finalitat última de salvar un matrimoni que

atribuïa a la institució del matrimoni un poder i una funció: la perpetuació d'un ordre determinat. En aquest final de segle els estudiosos de la societat i de la família veuen que això va canviant. Però en una època de canvi, i per tant, de crisi, és quan resulta més difícil una entesa.

En la recent conferència sobre població i desenvolupament del Caire, el bloc de països musulmans, juntament amb el Vaticà, van posar-se en peu de guerra contra el Programa d'Acció de l'ONU sobre Població. Concretament, va encendre els ànims el paràgraf 7.2 del document en discussió, el que feia referència a la salut reproductiva, a la informació sexual als adolescents i al dret de parelles i d'individus a la planificació familiar. La intenció del Vaticà i dels països musulmans era de suprimir "individus" i que solament s'esmentés el matrimoni. A l'hora de definir la família, també van sorgir problemes. Finalment, l'expressió "diversos conceptes de família" va haver de ser substituïdes per "formes de família i altres unions", amb la qual cosa, els països que pressionaven per la conservació dels termes i, per tant, de les formes, van aconseguir de diferenciar les "famílies" de les "no famílies".

Tal com expliquen els autors d'una recerca sobre cohabitació —terme emprat per definir una parella no casada—, realitzada a Madrid i Barcelona el 1986 a través del CIS, "el concepte de família es desplaça, evoluciona. Les velles nocions no s'adapten a les noves realitats que, moltes vegades, són més intuïdes que conegudes". Tradicionalment, la família començava amb la unió ritual d'un home i una dona, el matrimoni. Si ara utilitzem aquests termes, per relacionar la formació de família amb el matrimoni, les dades demogràfiques occidentals ens fan pensar que la família està en decadència. Però com s'han d'interpretar les dades? La gent ja no forma famílies perquè no es casa? Les parelles no casades són una família? Què és una parella, la que s'afirma com a tal, la que conviu, la que és reconeguda com a tal?

Com definim ara una família? Aquesta és la pregunta que es fan els investigadors. I per estudiar-ho han hagut d'inventar paraules estranyes per designar les parelles que no són matrimoni, les famílies formades per un dels dos progenitors i el fill, etc. De les noves formes de família, n'hi ha encara poques dades recollides. Al nostre país se sap que hi ha famílies formades per vincles no matrimonials, però no se sap quantes. El que diuen els estudiosos és que, sobretot en àmbits urbans, de ciutats grans, el fenomen de les parelles no casades pot tenir un paper pilot i determinar, d'alguna manera, orientacions futures dins la societat.

Xènia Bussé

